

PÁKOZDI ZITA*

Megújult polgári perrendtartás változatlan bírói szervezettel

*Rövid elemzés a szabadalmi különbíróság
kapcsán a Pp. kodifikáció tükrében***

I. Az innováció megjelenése a perjogban – problémafelvetés és célkitűzés

Az igényérvényesítésnek (igényérvényesítési eszközöknek) illeszkedni kell az innovációs védelemhez. Az innováció feltétele, hogy annak eredménye nem csupán a jogkereső, hanem a társadalom számára is hasznosuljon. Az adott (per)jogi megoldás innovatív, ha jó a jogvitában érdekeltnek, az államnak, a bíróságoknak (tehát az egyes bírácoknak is) és a társadalomnak.

Mit jelent az innováció a polgári perjogban? Miként fejleszthető a peres eljárás, és mi indukálja egyáltalán ezt a fejlesztést? Ezek a kérdések különösen fontosak, mert az elmúlt években zajlott le a polgári perjogi kodifikáció. Érdekes módon több tekintetben az első kodifikált polgári perrendtartásunkhoz, az 1911. évi I. törvénycikkhez tértünk vissza, az új törvény az általános indokolásban, de több ponton a részletes indokolásban is hivatkozik a perjogi hagyományainkra, vagyis az 1911. évi I. törvénycikk megoldására. Felmerül ezért a kérdés, hogy beszélhetünk-e innovatív polgári perrendtartásról azon túl, hogy megvalósul a szinte teljes elektronizáció és lehetővé válik az elektronikus hírközlő hálózat felhasználása a perben?

Vitán felül áll, hogy a jognak követnie kell a technikai fejlődést. Erre a jelenségre a perjognak is reagálnia kell. Ennek kapcsán elsősorban a digitalizáció, a technikai újítások, az elektronikus kapcsolattartás folyamatos térhódítása jutnak először eszünkbe. Az elektronizált eljárás ma már főszabály, és a legtöbb perbeli személy részére kötelező, de a technikai újítások a per más momentumainál is megjelentek – az új Pp.¹ az elekt-

* egyetemi adjunktus, SZTE-ÁJTK Civilisztikai Tudományok Intézete

** A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

¹ A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.

ronikus hírközlő hálózat alkalmazására,² a jegyzőkönyv folyamatos felvételére³ is tartalmaz eljárási szabályokat.

A technológia kézzelfogható fejlődése mellett kifejezetten innovatív megoldás az osztott perszerkezet újbóli bevezetése. Bár ezt az intézményt is a *Plósz-féle Pp.* nyomán alakította ki a jogalkotó, azonban e mögött az a meggondolás is meghúzódott, hogy a XX. század második felétől olyan jellegű fejlődés ment végbe az élet minden területén, amely bonyolultabb életviszonyokat eredményez, és amely kihat az ezek alapján keletkező igények elbírálására is: jelentősen felerősödik ezáltal az összehangoltság a polgári perekben is mind a bíróság, mind a felek részéről.⁴ Ez maga után vonta a bíróságok által már egyébként régóta gyakorolt anyagi pervezetés jelentőségének felerősödését és az erre vonatkozó szabályok törvényszövegbe foglalását is.

Az innovatív jogi megoldások megjelenése a társult perek és a közérdekű perek rendelkezéseiben is tetten érhető.

Felvetődik a kérdés, hogy értelmezhető-e, felfogható-e a perjog innovációja a bírósági szervezet kialakítása révén? Mivel a versenyképességet támogató eszközök vizsgálata körébe tartozik a bírósági szervezet kialakítása is az ügyek arányos, megfelelő elosztásával, esetlegesen akár különbíróság(ok) felállításával, e kérdésre egyértelmű igen a válasz.

A tanulmány annak a témának a kibontását kívánja megkezdni, hogy indokolt és szükséges-e egy szabadalmi különbíróság létrehozása. A kutatás során elsősorban a 19. század végi szabadalmi szervezetrendszer szükségességének és e szükségességnek a jelenkorban történő megvizsgálására helyezi a hangsúlyt, természetesen a történeti, gazdasági és jogi körülmények megváltozására figyelemmel.

Ebben szerep jut annak, hogy milyen út vezetett a német modell magyarországi kialakításához, és hogy mikor, miért szakítottunk ezzel a modellel? Ezzel együtt nem kevésbé fontos annak szemügyre vétele, hogy – a szabadalmi különbíróság megszüntetését követően – mi indokolta a magyar jogrendszerben a munkaügyi és – igaz időben sokkal később – a közigazgatási bíróság újbóli létrehozását. E téren nem kívánunk részletes elemzésbe bocsátkozni, a kutatás e „nyúlványának” csupán az a célja, hogy az Országgyűlés a különbíróság létrehozására vonatkozó alkotmányi, illetve alaptörvényi felhatalmazásával milyen relációban, milyen indokok alapján élt.

A rövid történeti kitekintés után a tanulmányban elemezni kívánjuk a szabadalmi különbíróság alaptörvényi, polgári peres szakmai indokait, a jelenlegi rendszer működését és a szakmai elem-szabkíró közötti dilemmákat.

II. Történeti gyökerek

I. Az ipari fejlődés hatására az 1878-as párizsi világkongresszus során megalkották a Párizsi Uniós Egyezményt (PUE),⁵ amely miatt az ipari tulajdoni formák védelmére külön központi hatóság felállítása vált szükségessé a részes tagállamokban.

² Pp. 280. §.

³ Pp. 159. §. (4) és (5) bekezdések.

⁴ DÖME ATTILA: *A perkoncentráció kulcsa: a közbenszóló határozat*. In: Egy új polgári perrendtartás alapjai (szerk.: NÉMETH JÁNOS – VARGA ISTVÁN). HVG-Orac, Budapest, 2014. 394–395. pp.

⁵ Magyarországon kihirdette az 1908:LIII. törvénycikk.

E központi hatóságnak nem pusztán adminisztratív feladatokat tűztek ki célul, hanem azt jogvédelmi funkcióval is el kívánták látni. E kettős funkcióra a tagállamokban kétféle modell alakult ki: voltak, akik különálló hivatalt hoztak létre, mások szakminisztérium alá rendelt központi hatóságot állítottak fel.⁶ Abban, hogy mit lehetett szabadalmaztatni, a tagállamok között ebben az időben eltérés már nem volt, abban viszont, hogy ezt hol és hogyan lehetett megtenni, már jelentős különbségek mutatkoztak.⁷

A kettősség azért érvényesült, mert az oltalmak megadására irányuló adminisztratív jellegű eljárás mellett az ún. központi hatóságot valódi jogkérdések (érvénytelenítés, megsemmisítés, bitorlás) elbírálására is hatáskörrel ruházták fel. Az utóbbi nyilvánvalóan bírói utat feltételezett. Tekintve, hogy a szabadalmi jogszolgáltatás jellegénél fogva eltér a hagyományos jogszolgáltatástól, a jogviták elbírálásához megfelelő szakértelemre (szakértői elem bizonyos mérvű részvételére) van szükség, a jogszolgáltatás már a kezdetek során kétféleképpen valósulhatott meg: rendes bíróságok útján szakértő igénybe vételével vagy szabadalmi különbíróság felállításával.⁸

Ezen időszakra a nagy európai államokban a hasonló anyagi jogszabályokat és a szervezeti normákat már megalkották, Magyarország a PUE-hoz való csatlakozástól kezdve a német álláspontot követte. Németország az 1800-as évek végére szabadalmi nagyhatalommá vált, ugyanakkor politikai széttagozottsága miatt más országokhoz képest (így például Anglia és Franciaország) viszonylag későn jelenik meg az egységes szabadalmi rendszer.⁹ Az 1891-es német szabadalmi törvény nagy hatással volt a magyar szabályozásra. Németországban a szabadalmi- és mintahivatal döntései elleni panaszok elbírálása, a szabadalom megsemmisítése és a szabadalmi kényszerengedély megvonása tartozik a szövetségi szabadalmi bíróságok (*Bundespatentgericht*) hatáskörébe,¹⁰ amelynek során csupán arról dönt, hogy egy jog védendő-e vagy sem. A szellemi tulajdonjog megsértése miatti jogvitákra a polgári bíróságok rendelkeznek hatáskörrel, amelynek során a jogsértés abbahagyása (*Unterlassung*) és fájdalomdíj (*Schadenersatz*) kérhető.

Magyarország a Szabadalmi Hivatal és Szabadalmi Tanács felállításával hozta létre a központi hatóságot. A Szabadalmi Hivatal *bejelentési osztálya* foglalkozott az oltalom megadásával, megszorításával, megtagadásával, amely határozatokkal szemben a *bírói osztályhoz* lehetett fellebbezni. A bírói osztály vegyes folyamodású hatóságként elsőfokon járt el a szabadalom megvonásával, megsemmisítésével kapcsolatos perekben, e határozatainak jogorvoslati fóruma pedig a Szabadalmi Tanács volt. A bitorlással, ennek folyamán okozott kártérítéssel és tulajdonjoggal kapcsolatos szabadalmi perek pedig *törvényszéki hatáskörbe* kerültek. A jogok védelmét és a vagyoni jogi kérdések, jogviták rendezését tehát – már ekkor – rendes bírói hatáskörbe utalták.¹¹ E szabadalmi

⁶ PAPP LÁSZLÓ: *Magyarország és az iparjogvédelmi Unió a XX. század első évtizedeiben*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 11. évfolyam, 2012/4. 63. p.

⁷ PAPP LÁSZLÓ: *A szabadalmi jogvédelem történeti perspektívái*. Gondolat, Budapest, 2015. 25. p.

⁸ PAPP 2012, 64. p.

⁹ PAPP 2015, 23–24. pp.

¹⁰ Patentgesetz § 5. „Patentgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. Dezember 1980 (BGBl. 1981 I S. 1), das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 8. Oktober 2017 (BGBl. I S. 3546) geändert worden ist” <https://www.gesetze-im-internet.de/patg/BJNR201170936.html> (2019. február 11.)

¹¹ PAPP 2015, 56. p.

szervezetrendszeren belül a Szabadalmi Hivatal a bírói osztály és a Szabadalmi Tanács a műszaki és bírói képesítésű tagjai révén hibrid szervnek volt tekinthető.¹²

A XX. század első harmadában a rendszer részleges, ugyanakkor alapos átalakításával közeledtünk igazán a német modellhez, amelynek folyományaként a Szabadalmi Hivatal Szabadalmi Birósággá, a Szabadalmi Tanácsot Szabadalmi Felsőbirósággá szervezték át, azzal, hogy a tagjaira már vonatkozott a bírói függetlenség elve is.¹³

Később a magyar jogalkotó szakított a kétszintű különbiróság elvével, a különálló Szabadalmi Felsőbiróságot megszüntették, és hatásköreit a Kúria vette át. A Szabadalmi Felsőbiróság által ellátott ügyekben a továbbiakban a Kúria a törvénynek megfelelő összetételű tanácsa járt el, amelynek következtében a jogorvoslati eljárást lefolytató szerv a sajátos tanácsai összetétel révén a *bíróság a bíróságban* jelleget öltött.¹⁴

2. A szocializmus kezdeti időszakában a jogalkotó a rendes bírósági szervezet átalakításába, és a különbirósági rendszer részleges felszámolásába kezdett. A különbiróságok működését tekintve először a közigazgatási bíróság megszüntetéséről határozott,¹⁵ amelynek hangzatos indoka a népi demokrácia gyakorlása volt.¹⁶ Ugyan a közigazgatási bíróság megszüntetésével szinte egyidejűleg a polgári korszakban létrehozott Szabadalmi Biróság felügyeletére még törvényt alkottak,¹⁷ rövid idő múlva e különbiróságot is megszüntették,¹⁸ az 1920. évi XXXV. törvénycikket pedig hatályon kívül helyezték. A Szabadalmi Biróság bírói osztályának hatásköre a budapesti ítélőtáblára, egyéb hatásköre az Országos Találmányi Hivatalra szállt át. Az ítélőtábla döntései elleni jogorvoslatot a Kúria volt jogosult elbírálni.¹⁹

Az időközben elfogadott Alkotmány²⁰ 45. § (2) bekezdés tartalmazott egy rendelkezést, amely felhatalmazta a törvényhozást, hogy az ügyek meghatározott csoportjaira elrendelhesse különbiróságok létrehozását. A jogalkotó ezt a döntést nem indokolta.

¹² PAPP 2015, 57. p.

¹³ PAPP 2012, 65. p.

¹⁴ PAPP 2015, 76. p.

¹⁵ 1949. évi II. törvény a közigazgatási bíróság megszüntetéséről.

¹⁶ 1949. évi II. törvény indokolása: a népi demokrácia a megelőző korszak jogállam kiépítésének céljával, a közjogi bíráskodás rendszerének kialakításával, így a közhatalom és a jogkeresők között felmerülő közjogi jellegű jogviták eldöntésének külön bírói szerv hatáskörébe adásával ellentétben az állampolgári jogok biztosítékát abban látja, hogy az államhatalmat a nép gyakorolja, vagyis a végrehajtó hatalom is olyan hatóságok kezében van, amelyek minden tekintetben a nép érdekeit tartják szem előtt. Ezért a közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozó ügyeket azok különböző jogi természetét figyelembe véve részben döntőbizottsági, részben polgári peres, és részben közigazgatási útra utalták.

¹⁷ 1949. évi III. törvény a Szabadalmi Biróság felügyeletéről. E törvényben a korábbi felügyeleti szabályok módosítására került sor, amelynek révén a bíróság felügyeletét a kereskedelmi miniszter jogköre helyett az időközben létrehozott Országos Találmányi Hivatal felügyeletét is ellátó miniszterelnök, illetve átruházott hatáskörben az Országos Tervhivatal elnökének felügyeleti jogköre váltotta fel. Az indok – amelyben egyébként tetten érhető a szabadalmi bíróság valódi, bírósági jogállásának és a törvényességi felügyeleti jellegének figyelmen kívül hagyása – az volt, hogy a Szabadalmi Biróság is hasonló természetű ügykörben jár el, mint az Országos Találmányi Hivatal.

¹⁸ A szabadalmi, védjegy- és mintaoltalmi jogszabályok egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1949. évi 8. törvényerejű rendelet 5. § (1) bekezdése.

¹⁹ 1949. évi 8. tvr. 4. §.

²⁰ 1949. évi XX. törvény – A Magyar Köztársaság Alkotmánya.

Az első bírósági szervezeti törvény a korábbi négyszintű helyett háromszintű szervezetet alakított ki.²¹ A korszakban tehát nem tartották fenn a szabadalmi, és más, a polgári korban jól működő különbírásgot, hanem egy jogorvoslati szintet (ítélőtáblák) megszüntettek. A törvény különbírásgként a katonai és közlekedési bíróságok működését tette lehetővé.²²

Az új szabadalmi törvény²³ elfogadásakor sem látták szükségét egy szabadalmi különbíróság felállításának, annak ellenére, hogy az új törvény javaslatának indokolása rögzítette, hogy a gazdasági rendszer átalakulása folytán a szabadalmi jog szerepe gyökeresen megváltozott, amely megváltozott helyzet és viszonyok halaszhatatlanná teszik az új találmányokról szóló törvény megalkotását.

Az első szervezeti törvényt követően szűk húsz évvel az újabb bírósági szervezeti törvény²⁴ – összhangban a törvény preambulumban olvasható célkitűzéssel²⁵ – új különbírásgként felállította a munkaügyi bíróságot,²⁶ emellett megmaradtak a katonai bíróságok.²⁷ A törvény a háromszintű (rendes) bírósági szervezeten nem változtatott.²⁸ Ezzel párhuzamosan megtörtént a régi Pp.²⁹ módosítása is a munkaügyi perek eljárási szabályainak kiegészítésével.³⁰ A munkaügyi bíróságok létrehozását a jogalkotó azzal indokolta, hogy e jogviták megfelelő eldöntésének jelentős szerepe van a dolgozók jogainak védelmében, elősegíti kötelezettségeik teljesítését, a munkafegyelem erősítését és feltétele a jó munkahelyi légkörnek.

3. A munkaügyi bíróságok a rendszerváltást követően is megmaradtak különbírásgként, 2011-ben hozták létre a Közigazgatás és Munkaügyi Bíróságokat, amely módosítás tehát a különbíróság számán nem változtatott, csak a különbíráson belül elbírálandó ügycsoportokat bővítette. A munkaügyek és egyéb, a korábban munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozó ügyek mellett a közigazgatási perek a törvényszék hatásköréből e különbíráshoz kerültek át.³¹

²¹ A Magyar Népköztársaság bírósági szervezetéről szóló 1954. évi II. törvény 1. §.

²² A Magyar Népköztársaság bírósági szervezetéről szóló 1954. évi II. törvény 31. §.

²³ A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény.

²⁴ A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény.

²⁵ „A Magyar Népköztársaság társadalmi és gazdasági fejlődése, az államelmélet és a szocialista demokrácia továbbfejlesztésének feladatai, a jogok érvényesülésének, a kötelezettségek teljesítésének, a törvényesség megvalósulásának további követelményei szükségessé teszik új törvény megalkotását a bíróságok szervezetéről és működéséről.”

²⁶ 1972. évi IV. törvény 22. §.

²⁷ 1972. évi IV. törvény 26. §.

²⁸ 1972. évi IV. törvény 15. §.

²⁹ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény.

³⁰ A polgári perrendtartás módosításáról szóló 1972. évi 26. törvényerejű rendelet.

³¹ Azt a szakirodalom megkérdőjelezte, hogy mennyire tekinthető különbírásnak egy olyan bíróság, amely rendes bírósági szervezeti vezető (a törvényszék elnöke) irányítása alatt áll, és csekély fokú az önállósága. ROZSNYAI KRISZTINA: *A közigazgatási és munkaügyi bíróságok felállításával kapcsolatos törvényt módosítások margójára*. Jogtudományi Közlöny 2013/3. 147. p.

III. Az új Pp. kodifikációja

1. Az Alkotmány³² is biztosította, ma pedig az Alaptörvény³³ is lehetővé teszi különbíráóságok létrehozását. A jogalkotó hosszú évtizedekig csak a munkaügyi perek elbírálása terén élt ezzel a lehetőséggel, majd néhány éve a közigazgatási ügyek tekintetében,³⁴ de a két bíraskodást egy bíróságon belül alakították ki.

2. A 2013 nyarán megindult Pp. kodifikáció³⁵ során a bírói szervezet kialakítása kapcsán a szakirodalomban megfogalmazódott vélemények kiindulópontként tekintettek az Alaptörvénnyel valamint a 2011-ben végbement közjogi reformmal kialakított bírói szervezetre,³⁶ és egységes volt az álláspont a tekintetben, hogy az a kérdés, miszerint a bírósági szervezet négy szintű, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) megalkotásával lezárult.³⁷ Bár ezt a gondolatot így kifejezetten nem rögzíti a Konceptió, azonban utal arra, hogy a 2011. évi bírósági reform célja az volt, hogy olyan bírósági szervezetet alakítson ki, amely elősegíti az eljárások ésszerű időn belüli lefolytathatóságát.³⁸ E kitételekből kiolvasható, hogy a bírósági szervezeti hierarchiát, ezzel együtt a négy szintű szervezetet a jogalkotó is adotttságnak tekintette, és e téren a perjogi kodifikációnak már nem jelöltek ki feladatot. Ebben az is szerepet játszott, hogy az egyöntetű vélemények szerint megfelelő eljárási szabályokkal megtehető az egyes fórumok közötti kiegyenlített munka,³⁹ amely így nem is teszi szükségessé a szervezeti kérdések átgondolását. A Bszi. és az új Pp. továbbra is a járásbíráóságokat (a fővárosban a kerületi bíróságokat) és az ügyek meghatározott, speciális csoportjára nézve (egyetlen különbíráóságként) a közigazgatási és munkaügyi bíróságokat helyezte el a legelső szinten, ezeket követik a törvényszékek, valamint az ítélőtáblák, a szervezet csúcán pedig a Kúria helyezkedik el.⁴⁰ (Ugyanezt a szervezeti hierarchia fenntartását javasolta a Szakértői Javaslat is.)⁴¹

³² 1949. évi XX. törvény – A Magyar Köztársaság Alkotmánya 45. § (2) bekezdés.

³³ Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (4) bekezdés: Az ügyek meghatározott csoportjaira – különösen a közigazgatási és munkaügyi jogvitákra – külön bíróságok létesíthetők.

³⁴ A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 191. § (1) bekezdése értelmében 2013. január 1. napjától.

³⁵ 1276/2013. (V. 17.) Korm. határozat.

³⁶ VARGA ISTVÁN: *Egység és sokféleség a perrendi kodifikációban – Egy új polgári perrendtartás szabályozási előkérdései*. In: *Egy új polgári perrendtartás alapjai* (szerk.: Németh János – Varga István) HVG-Orac, Budapest, 2014. 23. p.

³⁷ KEMENES ISTVÁN: *Észrevételek a törvényszékek és járásbíráóságok között az ügyek hatásköri megosztásához*. In: *Egy új polgári perrendtartás alapjai* (szerk.: Németh János – Varga István) HVG-Orac, Budapest, 2014. 95. p.

³⁸ Az új polgári perrendtartás koncepciója <http://www.kormany.hu/download/f/ca/30000/20150128%20Az%20%C3%BAj%20polg%C3%A1ri%20perrendtart%C3%A1s%20konceptio%C3%B3ja.pdf> (2019. február 11.).

³⁹ NÉMETH JÁNOS – TAMÁNE NAGY ERZSÉBET – TÖRÖK JUDIT – DÖME ATTILA – ÉLESS TAMÁS – VARGA ISTVÁN: *A polgári peres eljárás fórumrendszeréhez kapcsolódó egyes szabályozási előkérdések*. In: *Egy új polgári perrendtartás alapjai* (szerk.: Németh János – Varga István) HVG-Orac, Budapest, 2014. 79. p.

⁴⁰ Bszi. 16. §, Pp. 8. § Megjegyzendő, hogy a perjogban több olyan terület létezik, ahol ugyan nem különbíráóságok, azonban a bírósági szervezetrendszeren belül adott szervezeti egységnél (rendes bíróságnál) külön csoportok, illetve tanácsok működnek. Ilyenek például a büntetőbíráóságok mellett megszervezett katonai tanácsok, szabálysértési és nyomozási csoportok, vagy a törvényszékek mellett felállított cégbíráósági csoportok.

⁴¹ Szakértői Javaslat az új polgári perrendtartás kodifikációjára (szerk.: Varga István – Éless Tamás) HVG-Orac, Budapest, 2016. 78. p.

A jogalkotó a perjogi szabályok megalkotásánál kifejezetten azt a célt tűzte ki, hogy egységes perrendet alkosson mind szervezeti, mind eljárási értelemben, és az ettől való eltérés, így különleges rendelkezések kialakítása csak arra az esetre szorítkozzon, ha annak eljárásjogi szakmai indoka van, vagy azt valamely alapjog érvényesülése megkívánja.⁴²

A különbíróság kérdését azonban nem kezelték adottságként a kodifikáció során.⁴³ A munkaügyi bíraskodás – mint láthattuk korábban – 1972-től különbírósági szervezetben valósult meg, ehhez „toldották”⁴⁴ később, 2013-ban a közigazgatási ügyszakot. A közigazgatási bíraskodás kapcsán már eddig is jelentős hatáskörrobbanás volt tapasztalható, és e téren a bővülés folytatódni fog.⁴⁵ Ez mindenképpen indokolta a külön közigazgatási bíraskodás kialakítását, és mivel a Pp. alkalmazása nehézségeket jelent a közigazgatási perek elbírálása során,⁴⁶ ez egy külön közigazgatási perjogi kódex megalkotását is generálta.⁴⁷

3. Ugyanakkor a két ügycsoport megmaradt egy bemeneti szinten, egy különbíróságon belül. A különbíróság léte mindkét ügycsoport tekintetében érthető és indokolt a történeti hagyományok és a közigazgatási, illetve a munkaügyi jogvita alapjául szolgáló életviszony sajátossága miatt.⁴⁸ A különbíróság kérdése terén a kodifikáció során csak a munkaügyi és a közigazgatási bíraskodás kapcsán fogalmazódtak meg érvek, ellenérvek, vélemények, egyéb, más, pl. szabadalmi ügyekben eljáró különbíróság kialakítása, ennek egyáltalán az ötlete, még inkább a szükségessége a kodifikáció folyamatában még csak fel sem merült.

IV. Van-e indoka jelenleg egy szabadalmi különbíróság létesítésének?

1. Az Alaptörvény és az alapjogok érvényesülése szempontjából történő vizsgálat

A bírósági szervezet vonatkozásában az egyenjogúság érvényesül, amely feltételezi, hogy a bíróságok szervezése azonos elvek mentén történik, a közigazgatási terület figyelembe vételével, és a szervezeti egységek általános hatáskörrel rendelkeznek. Vagyis privilégiumok vagy diszkrimináció alapján megszervezett ún. *különleges bíróság* felállítása tilos.⁴⁹

⁴² VARGA 2014, 21. p.

⁴³ VARGA 2014, 23. p.

⁴⁴ A szóhasználatot az indokolja, hogy a két ügycsoport között – azon túl, hogy mindkettő különbözik a klaszikus polgári jogvitáktól – kifejezett kapcsolódási pontok nincsenek. Sőt lényegesen eltérő anyagi jogi szabályok képezik az alapjukat, eltérő szerkezetű (közigazgatási-közhatalmi, munkajogi-magánjogi) érdekek és jogviszonnyal rendelkeznek, a közigazgatási perben a pertárgy speciális, a polgári per tipikus magánjogi tárgyatól élesen elhatárolható, amelyek miatt nem egyeztethető össze, hogy mindkét bíróság ugyanazon bemeneti szint fóruma. Lásd ehhez például VARGA 2014, 24. p.

⁴⁵ VARGA 2014, 25. p.

⁴⁶ Amely leginkább abban ragadható meg, hogy a közigazgatási perek előzménye van, a tényállás lényegében már rendelkezésre áll. – v.ö. VARGA 2014, 25. p.

⁴⁷ Természetesen mindebben a jogalkotói elhatározás is jelentős szerepet játszott. A jogalkotói akarat megvolt egy külön közigazgatási bíróság kialakítására is, azonban a politikai konszenzus teljes hiánya miatt végül ezt sem lehetett keresztül vinni. Később ez az elképzelés szűkölt, és már csak a közigazgatási felsőbíróság révén különült volna el a bíraskodás e része, az 1/2017. (I. 17.) AB határozat azonban a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény erre vonatkozó rendelkezését alkotmányellenesnek találta.

⁴⁸ V.ö.: KAPA MÁTYÁS – VARGA ISTVÁN: *Különleges perek – különleges szabályozás*. In: Egy új polgári perrendtartás alapjai (szerk.: Németh János – Varga István) HVG-Orac, Budapest, 2014. 582–583. pp.

⁴⁹ FÜRÉSZ KLÁRA: *A bíróság*. In: Alkotmánytan I. (szerk.: Kukorelli István) Osiris, Budapest. 2007. 550. p.

Különbírásgot Magyarország Alaptörvényének felhatalmazása alapján az Országgyűlés hozhat létre. Ehhez nem szükséges az Alaptörvény módosítása, elegendő egyszerű törvény, amely azonban a Bszi. erre vonatkozó sarkalatos jellegű szabályozása miatt kétharmados többséget kíván meg.⁵⁰ A magyar jogrendszerben tehát a bírói hatalmat a rendes bíróságok és az esetlegesen kialakított különbírásg(ok) gyakorolják. A Bszi. alapján a bírói szervezetben a járásbíróságok (a fővárosban a kerületi bíróságok), a törvényszékek, az ítélőtáblák és a bírói hierarchia csúcsszerve, a Kúria minősülnek rendes bíróságnak. Az Alaptörvény bírósági szervezeti szabályozása a magyar intézményi igazságszolgáltatás kötelező alapállománya, a különbírásgok létrehozását lehetővé tevő alaptörvényi felhatalmazás ennek az intézményi oldalnak a kiterjesztését teszi lehetővé.⁵¹ Ez azonban nem jelent egyben intézményi garanciát, és a szubjektív jogvédelmi igény biztosítása sem kötelezi a törvényhozót különbírásg létrehozására, hiszen a polgároknak az Alaptörvényben felsorolt bíróságok mindenképpen rendelkezésükre állnak.⁵²

Azt, hogy milyen speciális feltételek fennállása esetén minősül egy bíróság különbírásgnak, a jogalkotó nem határozta meg. A különbírásgok is – ahogy a rendes bíróságok – magánjogi jogviszonyok felett, kontradiktórius eljárásban (tehát a kétoldalú meghallgatás elvének érvényesülése mellett) határoznak, és a bíróság rendes vagy különös jellegének megítélése tekintetében nem az a döntő, hogy a törvény a hatóságot, illetve eljárását bíróságnak, illetve bírósági eljárásnak mondja ki, ahogy önmagában az sem, hogy a rendes eljárási szabályoktól eltérő szabályok szerint jár el.⁵³

A különbírásgot az általa elbírálandó ügyek specialitása és az emiatt a rendes bíróságtól különböző összetétel, a különleges eljárási szabályok és a megnevezés különbözteti meg a rendes bíróságtól. A különbírásg létrehozása során bármilyen megfelelő indok szóba jöhet: különleges szakértelem, bírói szakosodás, sajátos szakmai háttérrel rendelkező hivatásos bíróság bevonása, eljárási sajátosságok, munka mennyisége csoportban, népesség optimális ellátása az igazságszolgáltatás szolgáltatásaival, költségek.⁵⁴ Az Alkotmánybíróság a közigazgatási perrendtartás (Kp., 2018. év I. törvény) azon rendelkezésének alaptörvényi vizsgálata kapcsán, amely a Fővárosi Törvényszéket feljogosította közigazgatási felsőbírósággént eljáró bíróságnak, rögzítette és elemezte a különbírásg kritériumait: külön név, amely alatt a jogalkotó a bíróságot feljogosítja az eljárásra, a külön név alatt meghatározott feladat- és hatáskör, a bíróság összetételére vonatkozó szabályok érvényesülése, és az új elnevezéshez eljárási rendelkezések kapcsolása.⁵⁵

A fejezet címében megfogalmazott kérdésnek az Alaptörvény szempontjából történő vizsgálata annak a további kérdésnek a megválaszolását jelenti, hogy szükséges-e a szabadalmi különbírásg valamely alapjog érvényesülése érdekében? Az Alaptörvényben a szellemi alkotásokkal, azokon belül is a szabadalmi joggal, és az ilyen eljárásokkal kapcsolatban konkrét rendelkezéseket érthető módon nem találunk. A Nemzeti Hitvallás 8.

⁵⁰ KÜPPER, HERBERT: *A bíróságok*. In: Az Alkotmány kommentárja II. kötet (szerk.: Jakab András) Századvég Kiadó, Budapest, 2009. 1688. p.

⁵¹ KÜPPER 2009, 1684–1685. pp.

⁵² KÜPPER 2009, 1688. p.

⁵³ MAGYARY GÉZA-NIZSALOVSKY ENDRE: *Magyar polgári perjog*. Franklin, Budapest. 1939. 71–72. pp.

⁵⁴ KÜPPER 2009, 1688. p.

⁵⁵ 1/2017. (I. 17.) AB határozat, ABK 2017/2. 30, 35.

bekezdésének második mondata⁵⁶ és a „Szabadság és felelősség” rész X. cikk (1) bekezdése⁵⁷ csupán erősen áttételesen hozható összefüggésbe a szellemi alkotások szabadalmaztatásával és a feltalálói tevékenységgel, amelyek az életfeltételek megkönnyítését és meghosszabbítását célozzák, és amelyhez a magyar jogalkotó a kutatói szabadságot biztosítja.

Az igazságszolgáltatás – így a szabadalmi jogszolgáltatás – kapcsán az Alaptörvény XXVIII. cikk (1)⁵⁸ és (7)⁵⁹ bekezdései emelendők ki, amelyek a bírósághoz fordulás jogát és a jogorvoslathoz való jogot deklarálják, és amelyeket a bírói szervezet tekintetében a Bszi., az egyes eljárások terén a Pp., illetve egyéb polgári nemperes eljárási rendelkezéseket tartalmazó jogszabályok biztosítanak és bontanak ki. Az alanyi jog bírósági védelméhez (mind elsőfokon, mind jogorvoslati szakaszban) elsősorban megfelelő bírósági szervezet kiépítése és az ehhez szükséges személyi állomány és tárgyi feltételek kellene, amelyek összességében garantálni tudják azt, hogy a mindenkor hatályos eljárási rendelkezések alkalmazásával az igény állapotába jutott alanyi jog feletti döntés, illetve az egyes hatóságok által meghozott határozatok bírósági felülvizsgálata hatékony és tisztességes keretek között zajlik le.

Az Alaptörvény azon rendelkezése, amely felhatalmazza az Országgyűlést, hogy ügyek meghatározott csoportjára különbíróságot hozzon létre, egyetlen alapjog érvényesülése szempontjából sem szükséges. A szükségesség az igazságszolgáltatás biztosítása, a bírósági szervezetrendszer kiépítése, amely a bírósághoz való fordulás és a jogorvoslathoz való jog érvényesülésének garanciája. Ezen belül az ügyek bizonyos szempontú megszürése, specializációja, és e kritériumokhoz egy külön bíróság létrehozása külön név alatt, külön szervezettel már e két alapjog érvényesüléséhez nem a szükségességben ragadható meg, hanem a célszerűségben.

2. Az alapjogi vizsgálaton túli egyéb szakmai indokok

A különbíróságok létesítésének nemzetközileg legáltalánosabb indoka valamilyen speciális szakbíróság létrehozása, amely a rendes bíróságtól eltér mind eljárási rendben, mind személyi állományban, amelyben azonban nagy szerepet játszik az adott állam tradíciója.⁶⁰

2. 1. A tradíciót, hagyományainkat szemlélve a szabadalmi bíraskodás már az 1895. évi XXXII. törvénycikkkel kivált a rendes polgári bíraskodás rendszeréből,⁶¹ a különbír-

⁵⁶ „Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

⁵⁷ „Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá – a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében – a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát.”

⁵⁸ „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el.”

⁵⁹ „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti.”

⁶⁰ LICHTENSTEIN JÓZSEF: *A bíróságok*. In: Bevezetés az alkotmányjogba (Ötödik, átdolgozott kiadás). HVG-Orac, Budapest, 2016. 371. p.

⁶¹ KENGyel MIKLÓS: *Magyar polgári eljárásjog*. (Nyolcadik, átdolgozott kiadás) Osiris, Budapest. 2006. 489. p.

sági jelleget azonban csak 1920-ra nyertek el. A szabadalmi hatóságok eredeti (1920 előtti) rendszere nem értelmezhető különbíróként, annak ellenére sem, hogy vitathatatlanul ítélkezési tevékenységet végeztek.⁶² A különbíró megsemmisítésének 1954-ben különösebb indoka nem volt. A történelmi háttérrel tekintve azonban a szocializmus beszükkült kereskedelme, a háború utáni ipari fejlettség visszaesése, amelyen a szocializmus erőszakos kiépítésének kényszere nem segített, arra engednek következtetni, hogy a szellemi tulajdon, a feltalálói tevékenység és ezek védelmének fontossága visszaszorult. Az ingerszegény környezetben nem volt elsődleges e terület jogszabályainak kidolgozása, sem anyagi, sem eljárásjogi szempontból. E negyven év nyilvánvalóan nem tűnhetett el nyomtalanul. A különbírók létesítése elmaradásának háttérében a rendszerváltás utáni időszakban az is közre játszott, hogy az 1990-es évek elején a rendes bíróságokban látták a jogállami igazságszolgáltatás garanciáját, és egyfajta tartózkodás volt megfigyelhető a szocialista államban létesített különbírók és különleges bíróságok működése miatt, amelyek a kommunista rend és ideológia érvényesítésének eszközei voltak.⁶³

2. 2. Az eljárási rend tekintetében az iparjogvédelmi jogvitákkal összefüggésben a bírósági hatáskör részben nemperes eljárási formában, részben perben nyert szabályozást.⁶⁴ Ez a polgári korból eredeztethető, majd a szocializmus idején kialakított rendszer később sem változott, és napjainkban is hasonlóan működik.

A szabadalmazással összefüggő eljárások tehát kétarcúak: megkülönböztetjük a szabadalom engedélyezésére irányuló eljárásokat, amelyek nemperes jellegűek, és az engedélyezéssel összefüggő jogvitákat, amelyek már nem pusztán az engedélyezésről szólnak, és így azok polgári peres útra tartoznak.⁶⁵

A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) döntésének megváltoztatására nemperes eljárás igénybe vételét teszi lehetővé,⁶⁶ a szabadalmi kényszerengedély megadásával, módosításával, visszavonásával, az előhasználati és továbbhasználati jog fennállásával, és a találmány- vagy szabadalombitorlással kapcsolatban peres eljárást biztosít.⁶⁷ Utóbbiak az iparjogvédelmi, azon belül is a szabadalmi perek körét jelentik, amelyek – tekintve, hogy az

⁶² PAPP 2015, 60. p. A szerző részletesen elemzi e kérdéskört és a hivatkozott álláspontját alátámasztja. E körben kifejti, hogy a Szabadalmi Tanács és a Szabadalmi Hivatal együtt sem eredményezte azoknak a körülményeknek az érvényesülését, amelyek egy bírósággal szemben elvárhatók lettek volna: a bírói függetlenség és az elmozdíthatatlanság nem érvényesült, a hatóságok a miniszter felügyelet alatt álltak, a működés részletszabályait a kereskedelmi miniszter állapította meg, a tagok fegyelmi felelőssége eltérően alakult a bírói felelősséghez képest.

⁶³ Például uzsorabírói különutak, „akasztófa bíróságok”. KÜPPER 2009, 1684. p.; FÜRÉSZ 2007, 551. p. Emiatt közvetlenül a rendszerváltás után többen elleneztek a közigazgatási bíróságok felállítását, tekintve, hogy a rendes bíróságok politikailag önállóbbak. Ezt az álláspontot azonban jogirodalmi álláspontok cáfolták. Ehhez lásd: TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ: *A közigazgatási bíráskodás hatásköri és szervezeti kérdései*. Magyar Jog 1993/9. 545. p.; PATYI ANDRÁS: *Szervezet és hatáskör alapkérdései közigazgatási bíráskodásunk hatályos rendszerében*. Jogtudományi Közlöny 2002/3. 125. p.

⁶⁴ BAJORY PÁL: *A bírósági hatáskör kézikönyve*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992. 287. p.

⁶⁵ PAPP LÁSZLÓ: *Polgári perrendtartás a szabadalmi jogban*. In: *A polgári peres eljárás történeti fejlődése Magyarországon*. (szerk.: Homoki-Nagy Mária) Szeged, 2013. 189. p.

⁶⁶ Szt. 85. §.

⁶⁷ Szt. 104. §.

Szbt. a Pp.-től részben eltérő, speciális előírásokat ad rájuk – különleges pereknek minősülnek, függetlenül attól, hogy a Pp.-n kívüli más jogszabályban találhatók meg.⁶⁸

Az ezen túli szabadalommal kapcsolatos – klasszikusan azonban tisztán polgári – jogviták eldöntése természetesen szintén peres útra tartozik, amelynek során azonban a hatáskörrel rendelkező törvényszék⁶⁹ – értelemszerűen – kizárólag a Pp. rendelkezéseit alkalmazza.

A nemperes eljárás keretében a közigazgatási jogkörben eljáró SZTNH határozatának felülvizsgálata történik. Ezen Szbt. által biztosított jogorvoslat egy sajátos jogorvoslati eszköz, mivel minden kérdésben (az eljárás során hozott érdemi és nem érdemi határozatokkal szemben is) igénybe vehető. A vonatkozó rendelkezések alapján ugyan a nemperes eljárások szabályait kell alkalmazni, ha az Szbt. eltérő rendelkezést nem irányoz elő, ugyanakkor mögöttes szabályként a Pp. rendelkezései irányadók. A megelőző eljárás közigazgatási jellege ellenére tehát a határozat megváltoztatása iránti kérelem elbírálása nem minősül közigazgatási nemperes eljárásnak, és nem is a közigazgatási perekre irányadó szabályok az alkalmazandók. Az eljárás ugyan nemperes, azonban több konkrét Szbt.-beli rendelkezés⁷⁰ és a Pp. mögöttes alkalmazásának előírása egy sui generis nemperes eljárástípussá teszi ezen eljárásokat, amelyek inkább a peres eljárásokhoz, azon belül is a közigazgatási perekhez közelítenek.⁷¹

Mind a nemperes, mind a peres eljárások során a törvényszék rendelkezik hatáskörrel, a nemperes eljárásban és az Szbt. 104. § (1) bekezdésében meghatározott szabadalmi perekben a törvény kizárólagos illetékességi rendelkezése folytán a Fővárosi Törvényszék jogosult eljárni,⁷² míg az egyéb szabadalmi perekben kizárólagos illetékességi szabály nincs, így itt a Pp. illetékességi szabályai alapján kell kiválasztani az adott ügyre illetékességgel rendelkező törvényszéket.⁷³

Az eljáró bírói tanács az Szbt. szerinti nemperes és peres eljárásokban többtagú, összetétele pedig speciális, a három hivatásos bíróból kettőnek felsőfokú műszaki vagy ezzel egyenértékű szakképesítéssel kell rendelkeznie.⁷⁴ Mivel az Szbt. az egyéb szabadalmi jogvitákra a tanács összetételénél speciális rendelkezést nem tartalmaz, az ilyen – iparjogvédelmi – perekben a Pp. szabályai alapján a törvényszék elsőfokú hatáskörébe utalt ügyről lévén szó, egy hivatásos bíróról jár el.⁷⁵

2. 3. A szabadalmi jogszolgáltatás eltér a rendes jogszolgáltatástól, az ezen a területen kialakult jogviták nem intézhetők műszaki kérdésben való állásfoglalás nélkül. Ez feltételezi a speciális, különös szakmai felkészültséget az anyagi jogi szabályozás kap-

⁶⁸ V.ö.: KAPA – VARGA 2014, 578–579. pp.

⁶⁹ Pp. 20. § (3) bekezdés aa) alpont.

⁷⁰ V.ö.: Szbt. 85. § (9) bekezdés – a kérelem az SZTNH-nál nyújtandó be; Szbt. 85. § (6) bekezdés – 30 napos perindítási határidő, Szbt. 85. § (10) bekezdés – a kérelmet az SZTNH továbbítja az írásbeli nyilatkozatával együtt a bírósághoz.; Szbt. 85. § (11) bekezdés: a megváltoztatási kérelem kellékeire a keresetlevélre vonatkozó szabályok alkalmazandók.

⁷¹ TÍMÁR KINGA: *Az iparjogvédelmi nemperes eljárások*. In: A polgári nemperes eljárások joga (Szerk.: Varga István) ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010. 1077. p.

⁷² Szbt. 86. § (1) bekezdés és 104. § (1) bekezdés.

⁷³ Szbt. 104. § (17) bekezdés.

⁷⁴ Szbt. 87. § és 104. § (1) bekezdés utaló szabálya.

⁷⁵ Szbt. 104. § (17) bekezdés és Pp. 9. § (1) bekezdés.

csán,⁷⁶ amely szakmai felkészültség magától értetődően a bíraskodásban is nélkülözhetetlen. Ezért szükségszerű egy műszaki ember bevonása az eljárásba.⁷⁷

A szabadalmi eljárásban a műszaki kérdés eldöntése nem az ítélet alapja, hanem maga az ítélet, amelyre a jogalkotónak mind szervezeti, mind eljárási tekintetben figyelemmel kell lennie.⁷⁸ A szabadalmi ügyek intézése során ezért a meghatározott irányú jogi ismeretekkel széleskörű műszaki szakképzettség párosul, ami egyébként indokolta a szabadalmi bíraskodás kiválását is a rendes polgári bíraskodás köréből.⁷⁹

A kérdés, hogy szakértőként vagy szakbíróként vegyen részt a műszaki elem az igazságszolgáltatásban. A szakértővel szembeni ellenérvek, hogy egyes perekben eltérő szakvélemények születhetnek hasonló tényállás mellett is; növelik a perköltséget; csupán egyes szakkérdések megválaszolása a feladatuk, amely nem feltétlenül eredményezi azt, hogy munkájuk súlyával, következményeivel tisztában vannak; a szabadalmi perekben a szakértő igénybevétele funkcionálisan különbözik az egyéb magánjogi perekben igénybe vett szakértőtől.⁸⁰

Nem szabad elfelejtkezni arról sem, hogy a szabadalmi hatóság is jogügyekben ítélezik, csak a tényállás megállapításához szükséges a műszaki ismeret.⁸¹ Ehhez más ügyekben is kell szakértő, azonban a szakértő még nem bíró, ellenben a jogász jobban el tudja sajátítani a műszaki ismeretet.⁸²

A szakmai hozzáértés magas színvonalon biztosítható olyan személyek által, akik kizárólag szabadalmi perekkel foglalkoznak. Törő Károly már egy 1967-es tanulmányában kitért arra, hogy a szabadalmi ügyekben a ténykérdések az esetek nagy részében nem vitások, a vita csak abban áll, hogy a szabadalom vonatkozásában a többlethatás tekinthető-e feltalálói tevékenységnek, vagyis, hogy a tudományos élet fejlődik-e általa, mindez a vizsgálat azonban sokkal nagyobb specializációt feltételez, mint korábban.⁸³ Ez a megállapítás korunkban, a negyedik ipari forradalom kiteljesedésével még inkább igaznak tekinthető. A specializáció és annak érvényesülése a képzés útján elérhető, amely így a bírói tanács összeállításánál, és így a szabadalmi ügyek elbírálására jogosult bírák kinevezésénél megfelelően érvényesülni tud. Vagyis a szakmai hozzáértés, mint feltétel – hasonlóan a joggyakorlat egységességének követelményéhez – nem kizárólagosan különbírárság létrehozásával biztosítható.

Az 1908-as németországi reform az egységes szabadalmi bíraskodás kialakítása keretében nem azt javasolta, hogy a szabadalmi hivatal hatásköre kiterjesztessék és abban a műszaki elem nagyobb hangsúllyal érvényesüljön, hanem azt, hogy a hivatal hatásköréből a jogszolgáltatást teljességgel rekeszék ki, és az iparjogvédelem minden vonatkozását külön szakbírárságra bízzák.⁸⁴ Vagyis a szabadalmi jogviták elbírálása a műszaki elem biztosításával nem csak szakértő útján lehetséges. A műszaki ismeret megléte a lé-

⁷⁶ Szakértői Javaslat 2016: 67.

⁷⁷ PAPP 2014, 70. p.

⁷⁸ PAPP 2013, 190. p.

⁷⁹ KENGyel 2006, 489. p.

⁸⁰ PAPP 2015, 71–72. pp.

⁸¹ FAZEKAS OSZKÁR: *A jogász és műszaki elem a szabadalmi hatóságok szervezetében*. Franklin, Budapest, 1917. 8. p.

⁸² FAZEKAS 1917, 13–14. pp.

⁸³ TÖRÖ KÁROLY: *Szabadalmi ügyek a bírósági gyakorlatban*. Magyar Jog 1967/6. 354. p.

⁸⁴ FAZEKAS 1917, 20. p.

nyeges, amellyel azonban az adott, konkrét bírói tanács is rendelkezhet. A sajátos szakmai hozzáértéssel az eljáró bírói tanácsnak kell rendelkeznie, és nem magának a bírónak, ezért az az eldöntendő, hogy ez a sajátos tanács betagozódjon-e a rendes bírói szervezetbe vagy különbíráóság felállítása szükséges.⁸⁵

3. A téma inkább praktikus, mint elméleti, azonban sokat árulkodó oldalát tekintve fontosnak tartjuk, hogy szemügyre vegyük a rendelkezésre álló statisztikai adatokat.⁸⁶

2009-ben az akkor még megyei bíróságokat tekintve kifejezetten iparjogvédelmi per csupán néhány bíróság előtt indult. Így például a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróságon és a Heves Megyei Bíróságon 2-2, a Békés Megyei Bíróságon, a Veszprém Megyei Bíróságon és a Hajdú-Bihar Megyei Bíróságon 1-1. A többi, vidéki megyei bíróságon nemhogy nem indult új iparjogvédelmi per, hanem még folyamatban maradt pereket is elvértve találni. A fővárost szemlélve már más a helyzet, bár a Pest Megyei Bíróságon is csupán egy folyamatban lévő pert mutat a statisztika, a Fővárosi Bírósághoz ebben az évben 119 iparjogvédelmi tárgyú kereset érkezett (150-et be is fejeztek). Az adatok egyértelműen mutatják, hogy a klasszikus iparjogvédelmi perek (ügymint pl. a bitorlás) száma igen alacsony, hiszen ezekben a perekben 2009-ben sem érvényesült a Fővárosi Bíróság kizárólagos illetékessége. A Fővárosi Bíróság elé érkező és befejeződött ügyek száma jól tükrözi a kizárólagos illetékességből folyó dominanciáját e bíróságnak, azonban az ügyszámon túl nincs adat arra vonatkozóan, hogy az érkezett ügyeken belül milyen arányt képviselnek az Szbt. 104. § (1) bekezdésébe tartozó és az ezen kívüli (klasszikus jogvitának minősülő) ügyek. A vidéki bíróságok ügyszámaiból kiindulva pedig nem feltétlenül juthatunk arra a megállapításra, hogy a fővárosban sem lehettek nagy számban az Szbt.-n kívüli jogviták, hiszen a gazdasági élet a fővárosban összpontosul, tehát elviekben azt sem szabad elvetni, hogy itt szabadalmi bitorlás miatt több per indul, mint például Békés megyében. Emellett pedig azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az iparjogvédelmi perek nem azonosak a szabadalmi perekkel, tehát a feltüntetett ügyszámok alatt védjeggyel vagy más, szellemi tulajdonvédelem alá eső jogintézménnyel kapcsolatos per is értendő.

Kiemelendő még, hogy a Fővárosi Bíróság előtti iparjogvédelmi perek az érkezések számát tekintve a középmezőnybe tartoztak,⁸⁷ vagyis nem minősültek a legfontosabb ügykategóriának.

A további éveket szemlélve is hasonló számok találhatók. 2013-ban például vidéken csak a Székesfehérvári és a Debreceni Törvényszék előtt indult 1-1 iparjogvédelmi per, és a Budapest Környéki Törvényszéken is csak 2, a Fővárosi Törvényszéken viszont továbbra is lényeges az eltérés, itt 107 új, iparjogvédelemmel kapcsolatos kereset érkezett ebben az évben.

⁸⁵ PAPP 2015, 72–73. pp.

⁸⁶ Forrás: www.birosag.hu (letöltve 2018. január 19.).

⁸⁷ A legnagyobb ügyérkezés a szerzői és szomszédos jogok miatt indított perekben volt (543), ezt követték a cégnek nem minősülő szervezeteket érintő perek (486), a személyhez fűződő jogok megsértése miatt indított perek (466), majd a sajtó-helyreigazítási perek (194), és a közigazgatási jogkörben okozott károk megtérítése iránti perek (126). Az iparjogvédelmi perek számánál kevesebb ügyérkezés a házastársi vagyoni közösség megosztása iránti (79), a bíróságok elleni kártérítési (78), tisztességtelen szerződési feltételekkel kapcsolatos (8) és az értékpapírból származó ügyekben (2) volt.

2014-ben kis visszaesés volt tapasztalható, mert a fővárosban is csak 72 új iparjogvédelmi per indult, de vidéken változatlan maradt a tendencia. (Csak a Kecskeméti és a Szekszárdi Törvényszék előtt indult 1-1 ilyen tárgyú per.)

2015-ben és 2016-ban sajnos a bírósági statisztikai kimutatások már együtt (egy ügyfajtaként) kezelik a szerzői, szomszédos jogi és az iparjogvédelmi tárgyú pereket, azonban a vidék és a főváros összehasonlítása tekintetében az arány nem változott.⁸⁸

A bíróságok által közzétett adatok alapján kijelenthető, hogy az iparjogvédelmi perek számukat tekintve nem tartoznak a leggyakoribb jogviták sorába. A közzétett statisztika alapján pedig sajnos nem mutatható ki, hogy ezen belül milyen arányt képviselnek külön a szabadalmi perek. A tendencia alapján nem állítható, hogy az elmúlt időszakban, így 5-6 év alatt e perek száma jelentősen vagy akárcsak kisebb mértékben is emelkedett volna, annak ellenére, hogy az innováció területén mind európai, mind kormányzati, mind társadalmi-gazdasági szinten jelentős befektetés tapasztalható. Ez természetesen pozitívumként is értékelhető. Azonban még így is arra a következtetésre kell jutnunk, hogy a számok alapján külön, csak szabadalmi tárgyú perekkel foglalkozó bíróság létrehozása még a fővárosban tapasztalható ügyérkezést tekintve sem szükséges.

V. Konklúzió

Bár egy szabadalmi különbíróság létesítése esetén az Alkotmánybíróság által felvázolt mindegyik kritérium érvényesülne,⁸⁹ jelenleg ennek kifejezett alapjogi és szervezeti indoka nincs.

Adott ügytípusokban az eltérő döntések kiküszöbölése a különbíróság létrehozatalán túli, (perjogi) eszközökkel is biztosíthatók, oly módon például, hogy csak egyetlen bíróság jár el iparjogvédelmi, így szabadalmi perekben is (ahogy a jelenleg hatályos szabályok szerint a Fővárosi Törvényszék). A szabadalmi joggyakorlat egységességének a biztosítása önmagában egyébként sem elegendő az adott bírósági rendszerben működő bíróságok elutasítására.⁹⁰ Ezzel az erővel elviekben az a lehetőség is felmerül, hogy a jogalkotó minden – a klasszikus polgári jogvitáktól különböző – ügycsoportra létesítsen különbíróságot.

A rendszerváltást megelőző években az állami berendezkedésnek az igazságszolgáltatást érintő egyébként kritizálható sajátosságai ellenére a szabadalmi jogszolgáltatás jól működő rendszere épült ki. A rendes bírósági szervezetben megfelelően megoldott volt a szabadalmi ügyekben hozott határozatok bírósági felülvizsgálata, ahogy jelenleg is az.

A jelenlegi rendszerben a bírósági tanács tekintetében érvényesül a szaktbírói feltétel is. A Szabadalmi Felsőbíróság 1927-es megszüntetésével az ügyek elintézésének módjában nem változott semmi, ezt követően a fellebbezési ügyekben a Kúria eljáró tanácsa rendelkezett különbírósági jelleggel.⁹¹ Németország szövetségi állam, az egyes tagállamok más és más anyagi és eljárási jogszabályokkal és bírói szervezettel rendelkeztek. Ez a jog-

⁸⁸ Míg például a Balassagyarmati Törvényszéken csak 2, a Debreceni Törvényszéken 23, a Székesfehérvári Törvényszéken 8, addig a Fővárosi Törvényszéken 280 ilyen per indult 2015-ben. További adatok: www.birosag.hu.

⁸⁹ V.ö. ezt a tanulmány 4.1. pontjában írtakkal.

⁹⁰ PAPP 2014, 72. p.

⁹¹ PAPP 2015, 76–78. pp.

gyakorlat egységessége ellen hatott, ezért hoztak létre egy hivatalt, ahova az érvénypererek elbírálását is utalták, és ezért erősítették a műszaki elem részvételét is.⁹² A jogtudomány a 20. század elején azonban hangsúlyozta, hogy a külföldi példa elsősorban nem Németországot jelenti, hanem az ipari fejlettség okán Angliát, Franciaországot és az Amerikai Egyesült Államokat,⁹³ ahol minden jogkérdés eldöntését⁹⁴ rendes bírói útra utaltak.⁹⁵

Mind az iparjogvédelmi, mind az egyéb, egyébként törvényszéki hatáskörbe tartozó magánjogi jellegű iparjogvédelemmel kapcsolatos perek száma elenyésző, a joggyakorlat egységesítése e téren sem lehet nyomós indok egy különbíróság felállítására. De az utóbbi típusú perek soha nem is tartoztak a szabadalmi különbíróságok hatáskörébe.

ZITA PÁKOZDI

RENEWED CIVIL PROCEDURE WITH UNCHANGED JUDICIAL ORGANIZATION SHORT ANALYSIS APROPOS OF THE PATENT SPECIAL COURT IN LIGHT OF THE CIVIL PROCEDURE'S CODIFICATION

(Summary)

This study provides an analysis of patent special courts as a link between innovation and civil procedural law. Applying historical and problem solving as well as comparative methods the study shortly summarizes the history of Hungarian patent courts and focuses mainly on the effects of codification on the structure of the patent courts. It furthermore analyzes the reasons for establishing such courts. In order to identify the reasons the study relies on the fundamental rights aspect and it draws the conclusions from professional factors i.e. the traditions of the legal system, procedural laws, the inevitable technical elements and statistical figures.

It is important to emphasize that the idea of establishing patent special courts did not occur during the codification of the new civil procedures, the need for such form of court appeared in connection with individual administrative cases. Though funding these courts would fulfill the criteria set by the constitutional court, at present there are no fundamental legal or organizational reasons for that.

Ensuring uniform legal practice for patents and preventing possibly different judgments can be guaranteed by other tools than special courts. For instance the power to deal with cases like the protection of industrial property rights – including patent cases – is

⁹² FAZEKAS 1917, 18. p. Megjegyzendő, hogy Angliában, Franciaországban még a felülvizsgálati ügyekre, a megsemmisítési, megvonási perekre sem hoztak létre különbíróságot, a klasszikus jogviták pedig Németországban is a rendes bíróság hatáskörébe tartoztak korábban is és jelenleg is, ahogy egyébként nálunk is.

⁹³ FAZEKAS 1917, 15–17. pp.

⁹⁴ Így a semmisségi, megvonási és terjedelem megállapítására irányuló pereket is.

⁹⁵ PAPP 2015, 60., FAZEKAS 1917, 17. p.

exclusively exercised by one court in Hungary. In spite of the special features of the state which sometimes negatively affected the system of jurisdiction before the change of regime, the present system of procedures for patent cases functions effectively. The judicial review of decisions was solved properly within the framework of ordinary courts, and still it is. In the present system the criterion that a professional judge shall be the member of the committee is also fulfilled. On the basis of available statistics, the number of the industrial property cases and other private law cases which are in connection with industrial property within the competence of the General Court is considered to be minor, therefore the unification of legal proceedings can not justify to establish special courts. The latter type of cases do not belong to the competence of special courts.